

Закарія Кітіашвілі

Тбіліський державний університет імені Іване Джавахішвілі

До визначення терміну "Система освіти" у пострадянських країнах.

АНОТАЦІЯ

Метою статті є визначити семантичні та структурні характеристики терміну «система освіти» на основі аналізу регулярної документації з освіти в пострадянських країнах (Грузії, Азербайджані, Російській федерації). Автор презентує свої погляди на визначення та систему освіти, намагається їх виокремити. Задля вірного сприйняття системи освіти, головних елементів термінологічної бази освітніх наук визначені поняття освіта й система, автор намагається вписати їх в контекст системи освіти в цілому. Автор представляє організовану дискусію щодо головних характеристик освітньої системи в пострадянських країнах та дістає висновків. Наприкінці статті вказується, що суть та визначення системи освіти варіюється у світі, що є цілком природнім, бо різниця полягає у тому, що саме є фундаментальним принципом розуміння системи освіти – усі організації та характеристики, які визначають систему освіти, або єдність освітніх та тренувальних інститутів. Автор не погоджується з тим, що концепт системи освіти повинен обов'язково включати єдність навчальних та тренувальних інститутів, бо система повинна бути самогенеруючою та спроможною утворювати щось координально нове, на що не здатний жоден інший орган, який проводить освітню політику. Так, вище згаданий шлях презентує більш оптимальний, логічний та ґрунтовний принцип.

Ключові слова: *система освіти, навчання, структура, освіта.*

Геополітичні процеси на початку 1990х років та розпад Радянського Союзу призвели до необхідності фундаментальних та координальних змін в

пострадянських країнах. Таким чином, окремо узята людина з демократичними та індивідуальними цінностями та міцним відчуттям національної ідентичності

змінити уяву про ідеальних радянських громадян, що стало головною метою системи освіти. Усе це призвело до радикальних змін в системі освітньої політики усіх пострадянських країн. Замість радянського монолізму була розроблена нова модернізована концепція, яка ґрунтувалася на національному надбанні та інтегрувала з метою державної політики. Як правило, такі критичні зміни повністю варіюють управління, фінанси та віру у будь-яку якісну систему освіти. Також існує висока вирогідність того, що структурні характеристики системи освіти набудуть значних змін. Дискусії з цього приводу потребують великої кількості інформації та широкого дослідницького апарату, який не можна умістити у форматі цієї статті. Таким чином, я маю намір обговорити тут одне окреме питання - систему освіти - один з найголовніших концептів у сфері педагогіки. Для того, щоб визначити сутність системи освіти та обговорити її належним чином буде більш підходящим почати з визначення її поняття, яке перед формуванням систематичної точки зору надає нам ліпший та більш розширений погляд на термінологію та лексичну базу, яка, як я вважаю, є ліпшим шляхом коректно сприймати концепт системи освіти. Такий підхід потребує окремого

визначення та аналізу термінів "освіта" та "система". Класична педагогіка визначає термін "освіта" наступним чином: освіта - це процес та результат сприйняття систематизованих знань (1, с.12). Якщо ми ідентифікуємо окремі компоненти систематизованого знання, тоді, я вважаю, що воно може бути сприйнято як сукупність навичок, поглядів, спроможності сприймати та ступенем практичної підготовки (2, с.612). Освіта означає цільове освоєння системою знань, навичок та досвідом, зібраним людством у різних сферах науки. Так, освіта намагається розвивати фізичні, розумові та моральні навички, та це є унікальною та необхідною формою взаємозв'язку суспільства та культури. Освіта здобувається здебільшого завдяки вивченню та вченню - через організований, різноманітний та уніфікований процес переміщення та здобування знань й навичок. Організована природа викладання більшою мірою пов'язана із знанням, яке отримується в освітніх інституціях.

Наступний термін "система" грецького походження та означає набір елементів, взаємозв'язок та відносини яких формують інтегровану цілісність. "Визначення" має подібну характеристику за визначенням - це система у філософському лексиконі. Хоча одне

зауваження треба зробити - не дивлячись на той факт, що існування системи множинності елементів є необхідним, не усі набори елементів можуть бути системою. Зваємодія та взаємовідносини між кількома новими характеристиками. Таким чином, особливості цілої системи не можуть бути об'єднані з індивідуальними характеристиками елементів та їх сумою. Це місце можна трактувати тільки функцією, яку воно має як єдність.

Таке обговорення дає нам можливість дістати наступних висновків: система освіти має представляти єдність тих інститутів, які намагаються вести процес освіти з чітко визначеною метою. Апарат утворення та управління визначається та встановлюється державою.

Після представлення індивідуальних визначень, спробуємо сприйняти та визначити термін "система освіти" як ціле. Судячи з дискусії, наведеної вище, система освіти має бути такою невід'ємною частиною навчальних закладів, яка має бути основана на загальних принципах, взаємозв'язках та відносинах. Ми також повинні чітко визначити, які загальні принципи або взаємовідносини тут мають на увазі. Як правило, усі системи освіти не є самоутвореними/самогенерованими.

Замість цього, вони сформовані на основі цільового розвитку та проводяться разом з державною освітньою політикою у окремій онтологічній сфері. Так, шляхом встановлення загальних обов'язкових принципів для усіх складових елементів системи освіти - шкільні та інші освітні організації - держава контролює та управляє їми відносно їх мети. Треба підкреслити, що значення, мета, напрямок та рівень системи освіти продиктований політичними та економічними законами, які їх утворили. Система освіти відбиває потреби та вимоги суспільства. (1, 177). Таким чином, наведена вище дискусія дає нам змогу дістати висновку, що в світі існують системи освіти, що повністю відрізняються одна від одної. Співвідносно, структура, значення та організаційні форми освітніх інституцій відрізняються в світі.

На наступній стадії нашої дискусії ми намагатимемося розглянути як термін "система освіти" визначається в різних країнах, включаючи Грузію та яке значення вкладає країна в цей термін. Тут я обрала випадкові країни та посилання на них не базується на пріоритеті. Ми збираємося коротко представити системи освіти Грузії, Азербайджана, Росії та Германії. На відміну від Росії або Азербайджану, в Грузії не існує

нормативного або офіційного документа про грузинські закони освіти, включаючи визначення системи освіти. Співвідносно, наш аналіз повинен базуватися на схемі, представленій на офіційному сайті Національного центру розширення якості освіти грузинського міністерства науки та освіти. Схема ясно ілюструє, що система освіти в Грузії включає після шкільні інституції, загальноосвітні інститути, включаючи початкові, основні та середньоосвітні рівні, додаткові курси та усі три типи інститутів вищої освіти (коледж, університет, дослідницькі інститути). Так, система освіти Грузії включає в себе тільки інститути освіти.(3).

Щодо іншої республіки Рядянського Союзу, Російської федерації, згідно її закону про освіту, значення системи освіти вбирає в себе не тільки управлінські кола освіти в країні, але й усі правові документи, стандарти та потреби, що регулюють систему освіти; також кожна юридична особа, громадянська або державна установа, що проводить ці дії в сфері освіти (5, 12).

Сучасне поняття не дає нам можливості критично підходити до визначення. Згадані вище "управлінські кола системи освіти" (міністерство, різноманітні відділи та підрозділи) не можуть бути функціонально поєднані

інститутами освіти, що дозволяє нам зробити висновок про те, що їх точка зору про систему має недоліки у логіці та потребує більшої точності - система повинна бути такою, що самогенерується та спроможна утворювати щось принципово нове, що не спроможний дати жоден інститут або орган, який керує освітньою політикою.

Окрім того, визначення юридичної особи, яка керує своїми діями в сфері освіти, також потребує уваги. Така увага звучить досить нелогічною та стає зрозумілою, коли обговорюються окремі випадки. Для того, щоб проілюструвати вище вказаний випадок, розглянемо випадок приватної юридичної особи, яка видає (друкує) шкільні книги та, згідно закону, є частиною системи освіти, бо природа її дій пов'язана з освітою. З цього випадку стає зрозумілим, що таке розуміння системи освіти за меншою мірою стоїть дуже далеко від наукового розуміння системи освіти в цілому.

За азербайджанським законом освіти система освіти включає освітні програми різних рівнів та створює сітку освітніх інститутів. Він також включає керуючі освітою кола, як і усі інститути та організації, що управляють процесом викладання [4, глава II]. Даний матеріал показує, що Азербайджан зіштовхується з

таким саме логічним протиріччям, як і Росія, особливо якщо поглянути на принципи управління остемою освіти саме в цьому законі, який тільки презентує список освітніх та тренувальних інститутів. Управління та органи, я вважаю, можуть так ніколи й не стати невід'ємною частиною структурного контексту освітніх інститутів.

Після короткого аналізу визначення та структурних характеристик трьох пострадянських країн, як я вважаю, треба розглянути на європейський контекст цього питання шляхом обговорення прикладів германської системи освіти.

Німецька федерація розділена на 16 земель/штатів. Відповідальність за освіту лежить головним чином на окремих штатах. Освіта в кожній землі/штаті контролюється управлінським органом окремо взятого штата. Кожний штат має свій закон про освіту, утворений на основі федерального закону про освіту. Значення

системи освіти в законі федерального та окремого штату представлений класичною багаторівневою структурною рамкою, суть якого є общність освітніх та тренувальних інститутів. Цікаво, що органи управління системою освіти є предметом для міністерства культури. Ця дискусія показує, що для обох країн, Грузії та Германії головний принцип для створення системи освіти є єдність інститутів освіти та тренування. Співвідносно, федеральний закон не включає органи управління та керування в межах системи освіти та регулюючої документації.

Наприкінці хотілося б сказати, що суть та визначення аспектів системи освіти розуміються по-різному в різних країнах, що є досить сприятливим, бо ця різниця залежить від базового принципу розуміння системи освіти - усі ці органи та характеристики, що визначають систему освіти або єдність інститутів освіти. Я вважаю, що останнє формує більш оптимальний та логічний принцип.

Список літератури:

Chkuaseli Ivane, Chkuaseli Ketevan, General Foundations of Pedagogics. “Intellect” Publishing.

Tbilisi, 2012. 255 pp.

Georgian Soviet Encyclopedia: volume 2. Tbilisi, 1977. 701 pp.

<http://eqe.ge/geo/education>

<http://www.edu.gov.az/view.php?lang=ru&menu=72&id=4297>

<http://www.rg.ru/2012/12/30/obrazovanie-dok.html>

<http://www.bildungxperten.net/wissen/das-bafog-gesetz/>